

## Komentář Odborného panelu 6 - SCOPUS

Komentář vypracoval: prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

Datum zpracování: 15. 8. 2020

Na problematičnost využití bibliometrické analýzy dle údajů z databáze SCOPUS opakovaně (s detailním zdůvodněním) upozorňoval Odborný panel 06 v předchozích dvou letech hodnocení. To se nemění ani pro třetí rok hodnocení, kdy nedošlo v rámci bibliometrické analýzy k žádné systémové změně.

Lze jen konstatovat, že ve srovnání s databází WoS (kterou nelze pro hodnocení výsledků 6. vědní oblasti použít vůbec), poskytuje databáze SCOPUS rozsáhlejší datovou základnu, neboť zahrnuje širší spektrum časopisecké produkce. V této datové základně pro bibliometrickou analýzu jsou však analogické problémy: V důsledku použitého postupu jsou v datové základně procentuálně vysokou mírou zastoupeny výsledky oborově nepatřičné. Spektrum odborných časopisů, zastoupených v databázi SCOPUS, není z hlediska jednotlivých oborů ve většině případů dostatečně reprezentativní, neboť v této databázi nejsou zastoupeny (z různých důvodů vědecko-diplomatických, jazykových aj.) některé časopisy, obecně uznávané za tradiční a oborově klíčové (část z nich je evidována v databázi ERIH, vytvořené v evropském vědeckém prostředí výslovně pro humanitní obory).

Za relevantní zdroj informací pro účely hodnocení vědy akceptuje bibliometrickou analýzu z databáze SCOPUS s významnými výhradami pouze obor 6.3, ovšem za předpokladu, že by z datové základny byly před provedením analýzy odstraněny oborově nepatřičné výsledky.

Obecně pak vůbec není zohledněna výše opakovaně zmiňovaná skutečnost, že ani jedna z databází (WoS ani SCOPUS) nezahrnuje hlavní oborové výsledky VaV (především autorské knižní monografie), takže jako hlavní nástroj pro hodnocení v rámci Modulu 2 pro 6. vědní oblast bibliometrie není vhodným nástrojem, jak konstatuje už původní verze Metodiky 17+.

Pokud by KHV z nějakého důvodu trvala na použití bibliometrických nástrojů pro 6. vědní oblast a tento požadavek by měl logické zdůvodnění, pak připadá v úvahu databáze SCOPUS pouze jako okrajový pomocný nástroj, kterému by byla dána v Modulu 2 (který má být už podle zadání M17+ systémově řešen jinak, než bibliometrickými nástroji) relativně malá váha.

Připojuji dílčí komentáře garantů bibliometrických analýz podle databáze SCOPUS sub-fordů 6.1-6.4 (pro sub-ford 6.5 nebyla žádná data k dispozici).

### Ford: 6.1. History and Archaeology

Komentář vypracoval: Luboš Jiráň, doc., PhDr., CSc.

Datum zpracování: 20.7.2020

1. **Jaká je úroveň oboru v ČR v mezinárodním srovnání? (Je podle vašeho odborného názoru komentovaný obor – při pohledu neomezujícím se pouze na bibliometrická data - na úrovni srovnatelné s vyspělými zeměmi? Případně srovnatelný se zeměmi s obdobnými, pro daný obor relevantními, podmínkami - kulturními, ekonomickými, společenskými ... ).**

Tato otázka byla podrobně rozebrána v již předloženém oborovém komentáři reflektujícím výsledky bibliometrické analýzy vztahující se k periodikům hodnoceným v rámci WOS. Stejně zhodnocení platí i pro komentář v Modulu 2 (SCOPUS).

2. **Je tato úroveň adekvátně reflektována zpracovanou bibliometrickou analýzou? Je zde rovněž možnost stručně uvést významné znaky publikační kvality a publikační zvyklosti oboru neobsažené v analýze Modulu 2.**

Zpracovaná bibliometrická analýza posuzuje pouze část oborových výsledků, ovšem z podstaty svého směřování vůbec nereflektuje ty zásadní publikační výstupy, které je možné považovat za pro obor typické z hlediska kvality preferované, tedy knižní monografie, slovníky, syntetické studie, přehledy a další komplexní výstupy.

3. **Do jaké míry se informace o nejvýznamnějších periodických v databázích WoS a Scopus překrývá? Nakolik přináší Scopus podstatné informace o oboru navíc?**

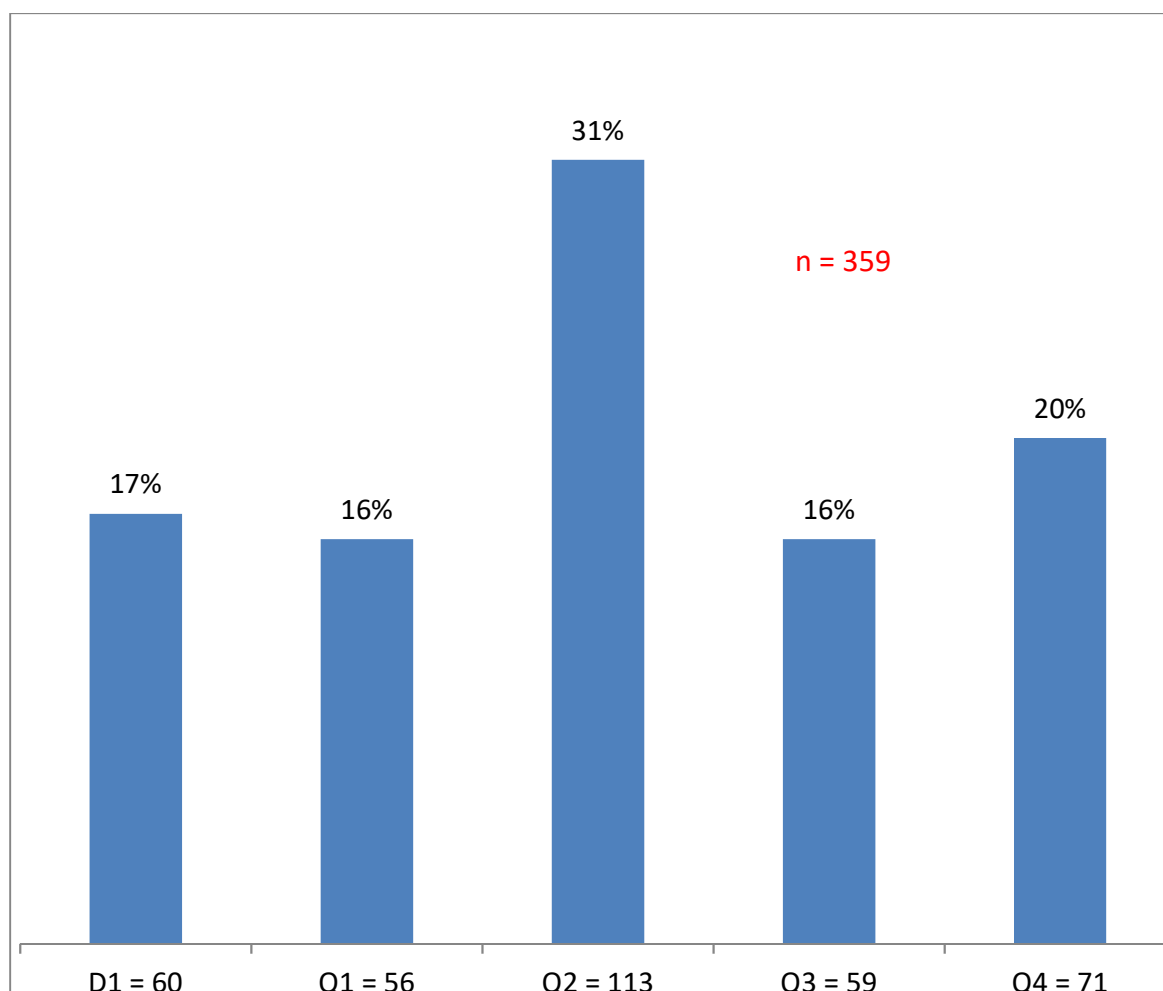
Seznam časopisů v hodnotících databázích WOS, které jsou využity pro bibliometrickou analýzu Fordu 6.1 objektivně neobsahuje ta periodika, která lze považovat za stěžejní periodika oborová. Pro archeologii není dokonce v seznamu časopisů pro Ford 6.1 ani jeden relevantní titul. Naproti tomu Scopus již některá oborově relevantní a uznávaná periodika zahrnuje (např. *Antiquity*, *Prähistorische Zeitschrift*, *Journal of Archaeological Science*, *Archaeologisches Korrespondenzblatt*, *Austrian History Yearbook* Český Časopis Historický, *Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*, *Archaeometry*, *Europe-Asia Studies*), nicméně jsou zastoupeny i tituly, které lze, z hlediska publikování výsledků oborů archeologie a historie, považovat za okrajové (*Povijesni Prilozi*; *Stred*, *Politicka Misao*, *History of Economic Ideas*)

4. **Má obor vysokou úroveň své produkce ve srovnání se světem? Dochází v daném oboru k nadprodukcí v méně kvalitních segmentech? Pokud ano, jak byste ji vysvětlili?**

Oborová produkce je na standardní světové úrovni. Podobně jako v jiných zemích vykazuje určitou tématickou nevyváženost. Pro produkci výsledků náležejících do Fordu 6.1 je charakteristické, že v některých specializacích patří ke světové špičce (např. využití přírodních metod a computerizace v archeologii), v jiných oblastech poněkud zaostává (rozvoj teoretických otázek oboru). O určité nadprodukcí v méně kvalitních segmentech lze hovořit. Takový stav generuje zejména skutečnost, že historie nebo archeologie řeší velmi často problematiku vymezenou faktory geografickými, chronologickými i sociálně kulturními a pro takové výstupy je k dispozici historicky tradičně vysoký počet regionálních oborově zaměřených periodik.

5. Dochází k významným překryvům s jinými obory, zejména u článků ve vyšších pásmech? Můžete to stručně okomentovat? Odpovídají publikace klasifikované jako D1 a Q1 předpokládaným obsahem a zaměřením skutečně výzkumu v oboru FORD do jakého jsou přiřazeny (viz seznam jednotlivých článků v přílohách).

Značná část publikací zahrnutých do bibliografické analýzy Fordu 6.1 neodpovídá svým zaměřením či předpokládaným obsahem výzkumu v oboru. Jako příklad lze uvést výstupy typu: „*Mirrors for Princes: Genuine Byzantine Genre or Academic Construct?*“ nebo „*Ritual Ecology*“, jiné nelze považovat za výzkumné výstupy - např. „*Bibliografický soupis publikací prof. Antonína Bartoňka*“. Po vyřazení takto oborově nepříslušných výsledků a výsledků, jež nejsou přiřazeny žádné VO, získáme (s určitými pochybnostmi u ca 20 červeně označených výsledků) namísto 655 nejvýše 359 publikací, které Fordu 6.1 skutečně přísluší a jsou relevantní pro posuzování jednotlivých VO podle nastavených kritérií – viz. příloha 1. Tato selekce také výrazným způsobem koriguje původně vytvořenou podobu grafu znázorňujícího rozložení národních oborových výsledků v prvním decilu a jednotlivých kvartilech. Tento graf má nyní tuto podobu:



6. Jaké VO jsou podle oborových bibliometrických zpráv v daném oboru nejvýznamnější z hlediska produkce v D1 a Q1? Odpovídá významný podíl na špičkových výstupech relativně velikosti VO (viz referenční údaje a vaše znalosti oboru)?

Ve vztahu k produkci v D1 a Q1 je v rámci Fordu 6.1 zejména zřetelný rozdíl mezi oběma zastoupenými obory. Zatímco archeologie má povahou některých svých výsledků poněkud blíže k přírodním vědám a tato skutečnost se tak projevuje i v cílení publikačních výstupů, takže v pásmech D1 a Q1 mají vícečetné zastoupení výstupy oboru archeologie od všech oborově významných VO (Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Masarykova univerzita, Moravské zemské muzeum, Univerzita Hradec Králové, Univerzita Karlova, Západočeská univerzita v Plzni). Zastoupení výsledků náležejících oboru historie je v těchto nejvyšších pásmech zřetelně menší, což samozřejmě odráží zejména ještě větší preferenci tohoto oboru na výstupy, které bibliometrická analýza nezohledňuje. Na přímou vazbu mezi špičkovými výstupy definovanými na základě existující bibliometrické metodiky a relativní velikostí VO shromážděná data neukazují.

### **Základní otázky – významné VO v oboru**

**7. Jaký je bibliometrický profil nejdůležitějších z těchto VO ve srovnání s benchmarky (svět, ČR)? Dosahují dle bibliometrie světové úrovně, případně ji převyšují?**

Taková srovnání lze z dostupných dat smysluplně dovodit pouze pro šest VO. Masarykova univerzita a Univerzita Karlova úroveň v ČR i světovou úroveň v prvních dvou pásmech převyšují, nadstandardní profil vykazují i výsledky Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, výsledky Archeologického ústavu AV ČR, Praha, v. v. i. v podstatě kopírují benchmarky národní i světové, výstupy Moravského zemského muzea a Univerzity Hradec Králové jsou v prvních dvou pásmech hluboko pod hodnotami generovanými pro ČR i svět.

**8. Je podle vašeho názoru bibliometrický výkon zásadní také z hlediska mise těchto VO? (Např. některé VO věnující se aplikovanému výzkumu mohou mít významný výkon v M2, ale z hlediska jejich mise nemusí mít zásadní úlohu.)**

Určitě není zásadní, hlavní oborové výstupy jsou mají odlišnou podobu, kterou použítá bibliometrie nezohledňuje.

**9. Změnila bibliometrická analýza SCOPUS zásadním způsobem Váš pohled na některou z hodnocených VO?**

Ne.

**10. Existují v oboru VO, které podle Vašeho názoru produkují významný podíl národních výsledků, přesto se mezi špičkovými VO podle bibliometrie neobjevují?**

Zcela jistě. Mezi špičková pracoviště oborů Fordu 6.1 by měly být (i podle výsledků hodnocení peer review nebo periodické mezinárodní evaluace) Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v.v.i., Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i.; nadstandardních výsledků dosahují i Univerzita Pardubice, Univerzita Palackého v Olomouci, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem či Historický ústav AV ČR, v.v.i.

## Ford: 6.2 Languages and Literature

Komentář vypracoval: Jiří Koten, Ph. D.

Datum zpracování: 18. 6. 2020

1. Úroveň oboru celkově odpovídá tuzemským podmínkám. Vzhledem k tomu, že oblast, jak je obsazena fordem 6.2 v zahraničí, není v ČR obsazena identickou suboborovou strukturou, bibliometrická srovnání nemohou být vypovídající. Mezinárodní srovnávání lze uplatňovat na úrovni jednotlivých konkrétních výstupů, jak se děje při hodnocení v Modulu 1. Obecně lze potvrdit, že v tuzemsku vznikají excelentní výsledky i na úrovni world leading, což asi nelze tvrdit o společensko-ekonomické situaci šesté vědní oblasti v ČR obecně.
2. Bibliometrická analýza nedokáže adekvátně reflektovat kvalitativní úroveň oborů ve fordě 6.2. Na rozdíl od bibliometrických dat založených na indikátoru AIS, která jsou naprosto zkreslující a nepoužitelná (v samostatné zprávě doporučuji bibliometrii nadále neprovádět, nebo ji alespoň neprovádět každoročně), je indikátor SJR nesporně relevantnější. V první řadě to vyplývá z povahy databáze SCOPUS, která je mnohem vstřícnější k vědám šesté oblasti, než je WoS, jež je podle mého soudu ucelená spíše v oblasti přírodních věd. Na SCOPUSu rozhodně nelze založit hodnocení oborové úrovně jako celku, lze mu ale přiznat slušný orientační význam. Vzhledem k tomu, že se databáze stále rozšiřuje (i o tuzemské časopisy), relevance a výpovědní síla dat stoupá, jeví se slibně. Myslím, že na rozdíl od bibliometrických dat založených na indikátoru AIS se pro šestou vědní oblast vyplatí data SJR každoročně analyzovat a při hodnocení oblasti Language a Literature k nim i přihlížet.
3. SCOPUS o oboru (a o celé šesté vědní oblasti) přináší podstatnější informace než WoS, protože se obory nesnaží seřadit podle vlivu. Přihlíží k jejich specifikům a zohledňuje prestižní a uznávané platformy. Jinak řečeno, hodnota indikátoru je citlivější k méně vlivným oborům – tj. v našem případě k humanitním vědám. Při pohledu na výsledkové grafy je také patrné, že řada hodnot je mezinárodně srovnatelná: srov. např. mediány apod. Celkově by nemělo platit, že SCOPUS přináší informace navíc, pro oblast 6.2 by měl přinášet základní informace. Databáze WoS je nepoužitelná, použít ji lze snad jen pro registraci nejlépe hodnocených publikačních jednotlivin.

Přetrvává ale hlavní problém bibliometrického hodnocení, kterou ani SCOPUS nedokáže odstranit: kvalita publikačního výsledku by neměla být odvozována výhradně z publikační platformy.
4. Také SCOPUS eviduje výsledky, které do oblasti 6.2 nepatří, nebo se překrývají. V doplňující příloze znovu vyznačuji výsledky, u nichž jsou duplicity nakloněny k jiným oborům, nebo jde o výsledky do 6.2 – z hlediska tuzemské vědecké tradice – nepatřící. Proto nelze brát seriózně ani pořadí nejvýznamějších organizací oboru: nebude mezi ně patřit ani ČVUT, ani Psychologický ústav AV, ani Všeobecná fakultní nemocnice Praha. Jako zajímavější se jeví tabulka objemu produkce, která konfuze začleněné organizace eliminuje a podle mého soudu celkem přesvědčivě odráží podíl organizací na oboru (s. 6).
5. Pokud jde o nadprodukcí v „méně kvalitních“ segmentech (Q3, Q4), prestižní tuzemské časopisy do těchto segmentů většinou patří, což je ovšem logické, protože z češtiny zahraniční vědec obvykle necituje. Čeština je ovšem pro domácí vědeckou komunitu důležitá – o českém jazyce nebo české literatuře by např. nedávalo smysl psát jen anglicky. V úvahu je nutno brát tuzemský akademický provoz včetně např. adresátů z řad studentů, z nichž

každý není exceletním vědcem. Přístupnost vědy pro studenty píšící kvalifikační práce je důležitou vedlejší misí řady (univerzitních) VO.

6. Hodnocení klíčem kvartilů je nutno rovněž zpochybnit – publikace v jediné platformě se někdy objevuje v rámci Q2, jindy Q3 (Česká literatura), někdy Q3, jindy Q4 (Listy filologické). Pokud hodnota SJR stoupá u publikační platformy, nutně to neznamená, že novější publikace je rázem kvalitnější.
7. Bibliometrické zprávy prokazují vedoucí postavení Univerzity Karlovy v oblasti 6.2, následuje Masarykova univerzita, Univerzita Palackého ad. Je nutno ovšem dodat, že pořadí (které je nutno skutečně brát orientačně!) odráží i velikost a strukturní rozmanitost organizací. Např. specificky zaměřené ústavy AV nemohou bodovat v podoblastech, jimž se nevěnují, regionální univerzity nemohou uspět v oblastech, pro které nemají pracoviště apod. Pokud např. namátkou srovnáváme regionální univerzitu se čtyřmi filologickými pracovišti s Univerzitou Karlovou, na které má jediná fakulta 15 pracovišť, v nichž vznikají výsledky v rámci 6.2, je celkem logické, že se to na srovnání objemu i kvality výsledků projeví. Odvozovat kvalitu jednoduše ze souhrnného pořadí by bylo tím pádem nespravedlivé.

### **Základní otázky – významné VO v oboru**

8. Benchmarking nepovažuji za zcela produktivní nástroj porovnávání – podmínky ve srovnávaných zemích nejsou stejné, obory se strukturně nepřekrývají, snad jen z hlediska možných poklesů a zvýšení objemu či „kvality“ výsledků by to mohlo být zajímavé. Platí to i pro VO samotné, které z něj mohou čerpat poučení, posilovat strategické sub-obory apod.
9. Znovu (jako u WoS) platí, že o misi VO bibliometrická analýza nemůže adekvátně vypovídat. Mise VO je zcela nezastupitelná na úrovni vzdělávání, univerzitní praxe, rozvoje a kultivace společnosti atd. Měření výkonu tyto podstatné skutečnosti nemůže zpochybnit.

### **Summary**

For the analysis of the ford 6.2, the bibliometric analysis of data based on the SJR indicator is more relevant than the analysis based on AIS. However, bibliometric analysis still needs to be understood only as a complement to the evaluation in module M1. Research area Languages and Literature in Czech Republic and abroad differ structurally. The quality of each publication result cannot be derived only from the SJR ranking. Bibliometric analysis based on the SCOPUS database, however, provides an approximate idea of the performance within the ford 6.2. I recommend taking it into account and continuing to asses it ann

## **Ford: 6.3 Philosophy, Ethics and Religion**

Komentář vypracoval: doc. Martin Nitsche, Ph.D.

Datum zpracování: 11. 7. 2020

Bibliometrii vytvořenou na základě databáze Scopus, resp. citačního indexu SJR, považuji za relevantní, nicméně zčásti zkreslující (viz níže) zdroj informací pro účely hodnocení vědy

v oborech 6.3. V této databázi je obsažena a indexována většina důležitých oborových časopisů (mezinárodních i národních); také množství posuzovaných výsledků je dostatečně vypovídající (666 za roky 2016-18).

I v této bibliometrii však dochází ke *zkreslení* excelence, neboť v oborech 6.3 jsou výrazně jiné citační zvyklosti než v přírodních vědách. Necituje se tolik, protože se neodkazuje k experimentálně zjištěným faktům, ale k interpretacím. Především v prvním decilu (ale zčásti i v prvním kvartilu) dochází ke stejnému zkreslení jako u bibliometrie postavené na databázi WoS; tedy k tomu, že se tu objevují téměř výhradně výsledky z logiky, filosofie matematiky, filosofie vědy a lékařství (tj. z časopisů na hranici přírodních a technických věd, které mají dlouhodobě rozvinutou citační praxi podobnou zvyklostem v přírodních vědách).

Díky tomuto zkreslení nemá v sub-fordu 6.3 vypovídající hodnotu první decil. Pro hodnocení kvalitních institucí je třeba zohlednit vedle Q1 také Q2. I publikace v Q2 svědčí o kvalitním textu ve významném časopise. Pokud by se totiž ze statistiky odfiltrovaly časopisy na hranici s matematikou, informatikou, lékařstvím a jinými disciplínami, hranice mezi Q1 a Q2 by se posunula a více časopisů by se dostalo do Q1, resp. D1.

Další zkreslení je dáno tím, že v oborech 6. 3. se za nejdůležitější publikace považují monografie. Za významné se považují i kapitoly v recenzovaných kolektivních monografiích. Někteří významní autoři své texty (často excelentní) vydávají spíše v zahraničních kolektivních monografiích (často na ceněné pozvání editora), než v časopisech.

### **Základní otázky – obory FORD**

- 1. Jaká je úroveň oboru v ČR v mezinárodním srovnání? (Je podle vašeho odborného názoru komentovaný obor – při pohledu neomezujícím se pouze na bibliometrická data – na úrovni srovnatelné s vyspělými zeměmi? Případně srovnatelný se zeměmi s obdobnými, pro daný obor relevantními, podmínkami - kulturními, ekonomickými, společenskými ... )**

– Úroveň oborů 6.3 se v mezinárodním srovnání ukazuje jako velmi dobrá. Svědčí o tom i mezinárodní hodnocení univerzit. V QS ranking za rok 2020 se naše nejvýše postavená VO, Karlova univerzita, umístila na 260. místě - ale v hodnocení oborů je ve filosofii výše, ve třetí padesátce (101. až 150.)

– Mezinárodní srovnání bibliometrie (statistika část 2) ukazuje na lehce nižší úroveň publikování ve významných časopisech (převaha Q2, zatímco mezinárodně převažuje Q1). Myslím si, že je to dáno vyšším podílem publikování ve kvalitních národních časopisech (Filosofický časopis, Reflexe), které byly v Q2 (FČ 2016 i 17, Reflexe 2017). Podobně srovnání mediánu (statistika část 3) ukazuje jen na nepatrné zaostávání oborů 6.3 za mezinárodní úrovní. Tento medián ve sledovaných letech postupně klesá, což je pravděpodobně způsobeno poklesem národních časopisů z Q2 do Q3 v roce 2018 (podobně i slovenská Filozofia klesla z Q1 do Q2).

- 2. Je tato úroveň adekvátně reflektována zpracovanou bibliometrickou analýzou? Je zde rovněž možnost stručně uvést významné znaky publikační kvality a publikační zvyklosti oboru neobsažené v analýze Modulu 2.**

– Již jsem zmínil, že za významné se v oborech 6.3 považují i kapitoly v recenzovaných kolektivních monografiích. Zde je ukazatelem excelence především prestiž vydavatelství,

resp. postavení editorů jednotlivých svazků. Autoři z národních VO v takových monografiích často publikují. Lze konstatovat, že i v tomto ohledu snese úroveň oborů mezinárodní srovnání s podobným výsledkem jako bibliometrické porovnání (tj. lehké zaostávání za excelentními výsledky).

**3. Do jaké míry se informace o nejvýznamnějších periodických v databázích WoS a Scopus překrývá? Nakolik přináší Scopus podstatné informace o oboru navíc?**

– Vzhledem k tomu, že WoS nelze pro hodnocení v oblasti 6.3 vůbec použít, přináší Scopus významné informace.

**4. Má obor vysokou úroveň své produkce ve srovnání se světem? Dochází v daném oboru k nadprodukcí v méně kvalitních segmentech? Pokud ano, jak byste ji vysvětlili?**

– V Q4 se objevuje zhruba pětina celkové produkce, zhruba čtvrtina v Q3. Celkově tedy nelze mluvit o nadprodukcí v méně kvalitních segmentech.

**5. Dochází k významným překryvům s jinými obory, zejména u článků ve vyšších pásmech? Můžete to stručně okomentovat? Odpovídají publikace klasifikované jako D1 a Q1 předpokládaným obsahem a zaměřením skutečně výzkumu v oboru FORD do jakého jsou přiřazeny (viz seznam jednotlivých článků v přílohách).**

– V D1 se téměř výhradně objevují publikace z logiky, filosofie vědy a lékařství; je to dáno výše popsaným zkreslením pořadí časopisů na základě SJR. Nelze tedy usuzovat na to, že jiné disciplíny v oblasti 6.3 jsou méně excelentní než např. logika.

**6. Jaké VO jsou podle oborových bibliometrických zpráv v daném oboru nejvýznamnější z hlediska produkce v D1 a Q1? Odpovídá významný podíl na špičkových výstupech relativně velikosti VO (viz refereční údaje a vaše znalosti oboru)?**

– Podle D1 nelze usuzovat na excelenci jednotlivých VO. Díky tomu, že v decilu převažují časopisy na hranici oborů 6.3 a matematiky, teorie vědy a zdravotnictví, určuje bibliometrie jako excelentní pracoviště, která se oborům 6.3 primárně nevěnují (např. Ústav informatiky, Matematický ústav, zdravotnické instituce, apod.).

Statistika vytvořená podle prvního kvartilu (byť je v ní zkreslení prvního decilu také zahrnuto) je již přesnější, proto ukazuje na excelentní postavení čtyř nejúspěšnější institucí v oblasti 6.3.: Univerzita Karlova, Filosofický ústav AV, Masarykova univerzita, Palackého univerzita. To odpovídá skutečnému stavu příslušných oborů.

– Pozoruhodné je (viz tabulka 5), že u VO s vyšším počtem výsledků klesá jejich bibliometrická kvalita (tj. podíl výsledků v Q1+Q2). První tři VO s nejvyšším počtem vykázaných výsledků mají podíl výsledků v Q1+Q2 nižší než 50%. Naopak u VO s nižším počtem výsledků je podíl výsledků v Q1+Q2 vždy vyšší než 50%.

– Statistika vytvořená podle prvního kvartilu není dostatečně informativní vzhledem k menším a regionálním pracovištím. Pro příští provedení bibliometrie by bylo zajímavé (a přínášející relevantnější informace) ignorovat statistiku prvního decilu, ponechat statistiku



prvního kvartilu a vedle toho spočítat také statistiku postavenou na výsledcích v prvním a druhém kvartilu (společně). Q2 stále ještě vypovídá o kvalitě publikací. Společná statistika Q1+Q2 se částečně již projevila v tab. 5, kde přinesla zajímavé informace (viz výše). Bylo by velmi vhodné dát hodnotitelům k dispozici celý žebříček institucí podle bibliometrizovaných výsledků v Q1+Q2 (tj. nejen nejúspěšnější instituce podle Q1).

### **Základní otázky – významné VO v oboru**

**7. Jaký je bibliometrický profil nejdůležitějších z těchto VO ve srovnání s benchmarky (svět, ČR)? Dosahují dle bibliometrie světové úrovně, případně ji převyšují?**

– Dodané podklady neobsahují detailnější analýzu bibliometrických profilů jednotlivých VO. U většiny VO převažují publikace v Q2 nad Q1 (na rozdíl od světové převahy Q1 nad Q2). Je to dáno vstupem publikací v národních časopisech (viz výše). Zajímavý výsledek nabízí Univerzita Hradec Králové, kde Q1 výrazně převažuje nad Q2 (je to dáno výraznějším zastoupením logiky, jejíž postavení je zkresleno vlivem SJR).

**8. Je podle vašeho názoru bibliometrický výkon zásadní také z hlediska mise těchto VO? (Např. některé VO věnující se aplikovanému výzkumu mohou mít významný výkon v M2, ale z hlediska jejich mise nemusí mít zásadní úlohu.)**

– Bibliometrický výkon je ve všech oborech 6.3 pouze druhořadým či doplňkovým hlediskem a misi jednotlivých VO na něm nelze stavět.

**9. Změnila bibliometrická analýza SCOPUS zásadním způsobem Váš pohled na některou z hodnocených VO?**

– Ne.

**10. Existují v oboru VO, které podle Vašeho názoru produkují významný podíl národních výsledků, přesto se mezi špičkovými VO podle bibliometrie neobjevují?**

– Všechny oborově významné VO se v bibliometrii objevují – dokonce i v pořadí, které zhruba odpovídá jejich významu.

## **Ford: 6.4. Arts and History of Arts**

Komentář vypracoval: Karel Stibral, doc. Mgr., Ph.D.

Datum zpracování: 3. 7. 2020

**1. Jaká je úroveň oboru v ČR v mezinárodním srovnání? (Je podle vašeho odborného názoru komentovaný obor – při pohledu neomezujícím se pouze na bibliometrická data - na úrovni srovnatelné s vyspělými zeměmi? Případně srovnatelný se zeměmi**

**s obdobnými, pro daný obor relevantními, podmínkami - kulturními, ekonomickými, společenskými ... )**

Úroveň oboru je poměrně dobrá, respektive za poslední dvě dekády došlo k významnému zlepšení zvýšením odborné úrovně vysokého školství i stabilizací v rámci ústavů AV ČR. Jistě je pak srovnatelná úroveň s okolními zeměmi s podobným vývojem v posledních dekádách.

- 2. Je tato úroveň adekvátně reflektována zpracovanou bibliometrickou analýzou? Je zde rovněž možnost stručně uvést významné znaky publikační kvality a publikační zvyklosti oboru neobsažené v analýze Modulu 2.**

Zdánlivě, vzhledem k velmi dobrému procentu výsledků v D1 a Q1 ano, reálně spíše nikoliv. V oboru, respektive oborech, protože se jedná o různé obory s různými tradicemi a historií, dokonce vyučovaných v rámci různých vysokých škol, je za zásadní a hlavní publikační výstup považována monografie, někde dokonce (např. dějiny umění) sborník textů, srovnání úrovně (různých zemí, institucí atp.) na základě článků v databázi SCOPUS může mít tedy jen odvozenou hodnotu.

- 3. Do jaké míry se informace o nejvýznamnějších periodických v databázích WoS a Scopus překrývá? Nakolik přináší Scopus podstatné informace o oboru navíc?**

K dispozici byly jen údaje z databáze Scopus. Na základě analýz z předchozích let vyplynulo zřejmě, že Scopus lépe reflektuje kvalitu časopisů daného oboru.

- 4. Má obor vysokou úroveň své produkce ve srovnání se světem? Dochází v daném oboru k nadprodukcí v méně kvalitních segmentech? Pokud ano, jak byste ji vysvětlili?**

Obor má vyšší produkci ve srovnání se světem v D1 (dokonce 21% vůči světovým 12%), Q1 (31% vůči světovým 27%), ale současně i Q3 a Q4. Nejzásadnější rozdíl je v Q2 (7% v ČR vůči 23% ve světě). Pokud pomineme otázku, jak se dospělo k světovým výsledkům, zdá se, že se v ČR produkuje v oblasti umění buď velmi kvalitní věda nebo spíše špatná a téměř schází průměr. Fakticky to ovšem vyplývá z některých publikačních zvyklostí oboru (badatelská energie je zaměřena především na monografie), stejně jako třeba jazyka odborných časopisů. Např. v oboru dějin umění je zásadním českým časopisem *Umění*, které je ovšem zaměřeno relativně regionálně a publikuje především v češtině, ve výsledku přes poměrně vyšší kvalitu je řazeno do Q4. Bohužel také řada výstupů v D1 a Q1 patří do oboru spíše ve volnějším slova smyslu, viz níže.

Nejsem si jist relevancí souboru uvádějícím jednotlivé články. Např. jsou zde pro obor 6. 4. uvedeny 2 články z časopisu *Estetika. The Central European Journal of Aesthetic*. V dodané tabulce je časopis veden pod Q3, databáze (<https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=20100195005&tip=sid&clean=0>) však uvádí pro rok 2016 a obor 6.4 dokonce Q1 (stejně jako pro roky 2018-9), nejhůře však Q2, pokud by se jednalo o obor filosofie či rok 2017 pro 6.4. (První článek je dle výpisu článků v Research Gate pouze review, tak by vlastně neměl být uveden jako odborný text do RIVu). Jiný příklad – časopis *Umění* byl ve sledovaném období vydáván 5x ročně (vždy 1x jako

dvojčíslo), v průměru na číslo jsou dva články od českých tvůrců. Celkem tedy asi 10 článků ročně. Přesto excelový soubor uvádí celkem pouze 11 výstupů z tohoto časopisu, za rok 2017 žádný (časopis je výhradně veden pro obor 6.4).

Časopis *Opuscula Historiae Artium* nebyl pro celé dané období v Q3, jak uvádí tabulka, ale v Q4.

Časopis *Popular Music and Society* pro rok 2017 nebyl v Q1, ale v Q2 (jiné roky ale ano, Q1)...

**5. Dochází k významným překryvům s jinými obory, zejména u článků ve vyšších pásmech? Můžete to stručně okomentovat? Odpovídají publikace klasifikované jako D1 a Q1 předpokládaným obsahem a zaměřením skutečně výzkumu v oboru FORD do jakého jsou přiřazeny (viz seznam jednotlivých článků v přílohách).**

U prvního decilu je spíše pravidlem, že patří z hlediska použité metodologie i cílů spíše do jiných oborů či se dají považovat za spíše hraniční. Typickou ukázkou jsou články, které se zaměřují na nějaké přírodovědné či technické aspekty, používají metodologie daných oborů a výsledkem jsou výstupy ve zcela jiných, než uměleckých kontextech<sup>1</sup> (např.: Analysis of level dependence of  $2f$  –  $f$  component of otoacoustic emissions using nonlinear 2D cochlear model; Analysis of level dependence of  $2f$  –  $f$  component of otoacoustic emissions using nonlinear 2D cochlear model; On the Modeling of an Emitting Cylindrical Transducer With a Piezoelectric Polymer Membrane; PVDF Cylindrical Electroacoustic Emitting Transducer with Perforated Back-plate: Simplified Analytical Approach; jako např. Structural Integrity of Stone Blocks From Charles Bridge in Prague). Jedná se ale i o případ, kdy články spíše patří do některé ze sociálních věd než do humanitní oblasti č. 6. Na druhou stranu je třeba poukázat na to, že až na některé diskutabilní případy (např. *AES: Journal of the Audio Engineering Society*) ve většině se jedná o publikaci v časopisech, jejichž zaměření je skutečně na určitou oblast umění. Zařazení do jiného oboru jedná u D1 a Q1 téměř – odhadem – skoro o třetinu až polovinu všech článků (přesné číslo by vyžadovalo podrobné seznámení se se všemi články a i tak by zůstalo někdy věcí diskuse), zatímco v Q2-Q4 je správnost zařazení prakticky stoprocentní.

Daným údajům pak ale i odpovídá, že z hlediska bibliometrické analýzy nejlepšími institucemi v oboru umění jsou dle publikací v prvním decilu v ČR ČVUT a Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV ČR v Praze. To by jistě bylo zajímavé zjištění, ale tyto publikace jsou zařaditelné z hlediska použité metodologie i vyznění článků především do technických disciplín než do oboru 6.4., do toho spadají často jen při mimořádně velmi širokém chápání oboru. (Tím v žádném případě není snižována vlastní kvalita daných institucí). Oceňuji nicméně ve srovnání s minulými daty, že se mezi nejlepšími institucemi v oboru umění již neobjevují Nemocnice sv. Anny či Nemocnice na Bulovce.

---

<sup>1</sup> Autor komentáře, ostatně frekventant FF i PřF, vyučující na VŠCHT, UK i MU, celoživotně se pohybující v interdisciplinárním prostředí, je si plně vědom problematičnosti (stejně jako inspirativnosti) hranic či překryvu u celých oblastí disciplín stejně jako u jednotlivých výzkumů. Jistě může archeologický výzkum kostela přispět k teologické diskusi stejně jako klasifikace druhů rostlin na středověkém obraze k fytoecologii či třeba výzkumu historie klimatu. Přesto však zůstává většinou archeologický či uměleckohistorický (stejně jako botanický) článek výstupem ve svém oboru díky použité metodologii, resp. vůbec díky výzkumným otázkám a celkovém badatelském kontextu, ve kterém se pohybuje. Obává se, že z tohoto hlediska jednoduše řada předložených článků do daného oboru nespádá. Přijetí předloženého bibliometrického přístupu znamená v konečném důsledku zcela zásadní distorzi problémů řešených uměnovědnými disciplínami, a jejich nuceným přesunem k otázkám z oblasti fyziky, chemie či obecně k technickým disciplínám.

- 6. Jaké VO jsou podle oborových bibliometrických zpráv v daném oboru nejvýznamnější z hlediska produkce v D1 a Q1? Odpovídá významný podíl na špičkových výstupech relativně velikosti VO (viz referenční údaje a vaše znalosti oboru)?**

Viz výše, instituce z hlediska publikací nejlepší (ČVUT dokonce 36% a ÚTAM AV ČR, 14%) produkovali předložené výstupy v daném FORDu jen ve velmi nestandardním chápání. U dalších, jako je Karlova univerzita i Masarykova bohužel lze vzhledem k existenci přírodovědných či lékařských fakult pochybovat o tom, že by se jednalo o relevantní umístění z hlediska bibliometrického, jinak z hlediska faktického je celková vyšší kvalitní produkce jistě pravděpodobná.

#### **Základní otázky – významné VO v oboru**

- 7. Jaký je bibliometrický profil nejdůležitějších z těchto VO ve srovnání s benchmarky (svět, ČR)? Dosahují dle bibliometrie světové úrovně, případně ji převyšují?**

Viz výše. Otázka na základě předložených dat bohužel není zodpověditelná. Do databází je zařazeno příliš mnoho výsledků z jiných oborů, resp. není jasné, zda jsou tam zařazeny všechny a zda souhlasí uváděné hodnoty Q1-Q4.

- 8. Je podle vašeho názoru bibliometrický výkon zásadní také z hlediska mise těchto VO? (Např. některé VO věnující se aplikovanému výzkumu mohou mít významný výkon v M2, ale z hlediska jejich mise nemusí mít zásadní úlohu.)**

Viz výše.

- 9. Změnila bibliometrická analýza SCOPUS zásadním způsobem Váš pohled na některou z hodnocených VO?**

Ne. Spíše na vlastní relevanci hodnocení.

- 10. Existují v oboru VO, které podle Vašeho názoru produkují významný podíl národních výsledků, přesto se mezi špičkovými VO podle bibliometrie neobjevují?**

Ano, např. Ústav dějin umění AV ČR – ten je zastoupen i celou řadou kvalitních monografických výsledků v kvalitativní části hodnocení. Je to způsobeno tím, že se kvalitní výsledky soustřeďují dle zvyklostí oboru v té kategorii, která není bibliometrií tohoto typu zohledňována – v monografických výstupech, popř. kolektivních monografiích.

V Pardubicích 15. 8. 2020

Prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

Předseda OP6